

ODMEVI NA . . .

Bolj ilustracija kot komentar

Dimitrij Rupel je svoj prispevek za letošnje jugoslovansko posvetovanje sociologov (glej Sociologija 1985/1—2) za objavo v Sodobnosti (1985/4) opremil s podnaslovom Komentar k članku M. Kerševana Preveč hrupa, preveč molka. Pozornejši bralec mojega in Ruplovega besedila je lahko ugotovil, da je slednje — ne glede na morebitne drugačne avtorjeve namere — prej ilustracija k tezam v mojem članku, kot pa (kritičen) komentar: delno že s samo »faktografijo«, ki jo navaja, vse-kakor pa z načinom njene predstavitve in uporabe.

Odkrito rečeno, se prav nič ne čudim, da se je Dimitrij Rupel čutil izzvanega. V svojem članku sem poizkušal opozoriti na nekatere vidike razmerja med »kulturo« in »politiko«, ki so prezrti ob vsakdanjih klišejih o »oblastniškem poseganju v kulturo« in o »idejnem subvertiranju socializma na področju kulture«. Tudi iz obravnavanega Ruplovega komentarja pa je videti, da se Rupel v svetu takih klišejev tako dobro počuti — opredeljujoč se seveda za prvega — da vse, kar skuša klišeje in iz njih izhajajoče dihotomije preseči, pripiše perfidni taktiki »druge strani« (»politiške politike« v njegovi terminologiji). Ne glede na nasprotno deklaracijo tudi sam lepo uresničuje »kulturnobojno« načelo: kdor ni z nami, je proti nam. V ta kontekst sodi po njegovem tudi moj članek v Sodobnosti, saj — kot pravi — »razmerja med kulturo in politiko ne postavlja več v smislu oblastniških intervencij na področje kulture, temveč kot razmerje oziroma spor dveh ‚kapitalov‘«. Korektnije bi bilo reči »zgolj v smislu . . .«. Kontekst in vidik obravnave v članku Preveč hrupa, preveč molka namreč ne zanika niti dejstva oblastniškega poseganja v kulturo niti primerov ideološkega subvertiranja socializma v kulturi. (Tudi slednjega ni mogoče spraviti z dnevnega reda niti s katalogiziranjem v famozni zagrebški »beli knjigi« niti z ritualnim anatemiziranjem »bele knjige« in Stipeta Šuvarja v jugoslovanski publicistiki.)

No, ob vseh klišejih je Rupel v nečem inovativen: v uvedbi terminološkega razlikovanja med »kulturniško politiko« in »politiško politiko« — resda le zato, da bi protestiral ne le proti njenemu izenačevanju, ampak celo proti medsebojnemu primerjanju (kaj bi potemtakem sploh opravičevalo skupni imenovalec »politika«?).

Za konec le še pripomba k temi, ki sicer ni neposredna tema niti mojega niti Ruplovega sestavka, čeprav z njo sicer začenja svoj »komentar«: k ironiziranju in zavračanju razrednega boja v sodobnih družbah. Bralec Sodobnosti je Rupel svoje pojmovanje razrednega boja sicer obširneje prikazal v 8—9 številki letnika 1984 (stran 834 do 35). Prikazano pojmovanje, kjer je govor o »sprožanju« in »razglašanju« razrednega boja, njegovem temeljnem protislovju s samoupravljanjem, »pravilih razrednega boja«, ki so v nasprotju z »negovanjem (kulturo) vseh obstoječih vrlin« in »združevanjem na podlagi interesov ter za vse obveznih sprejemljivih pravil, norm, zakonov«; pa o tem, da je razredni

boj »drugo ime za permanenten prevrat, kulturno revolucijo, »negovanje' sovraštva« — bi lahko označili kot osnovnošolsko, če ne bi imelo tudi uglednih in odraslih glasnikov, ki imajo torej dobre in stare razloge, da ga ohranjajo. Isto bi lahko rekli za drugo plat takega (zavračanja) »razrednega boja«: za idilično sliko o (ne)razrednosti sodobnih družb, kjer namesto hierarhije in boja veljajo »pametna pogajanja in odgovarjanja« (»prvine razrednega boja« obstoje danes po Ruplu le v »posameznih zaostalejših kapitalističnih družbah«). Da ne posegam predaleč nazaj: tak »koncept« razrednega boja negujejo (zato, da ga zavračajo) na primer papeške socialne enciklike že od konca prejšnjega stoletja — le, da je po njihovem (ne)veljaven za vse družbe in ne le za sodobne; »posamezne prvine« — s poudarki na sodobni/svoji družbi — pa srečamo pri drugih konservativnih ideologijah: tudi v znani (post)staliniistični teoriji o socialistični družbi kot družbi prijateljskih razredov in vseljudske države.

Marko Kerševan

Kratka glosa k dolgi razpravi

Tine Hribar je v drugi, tretji in četrti številki Sodobnosti objavil svojo dolgo polemiko z Jankom Kosom (Slovenski kulturni razvoj 1945—1984), ki jo preveva nenavadno natančna, že kar religiozno (ortodoksno?) konsekvantna zavezanost izvirnim pojmom in definicijam, kot na primer ontološki diferenci pri Dušanu Pirjevcu, ki da je Kos ni čisto natanko reproduciral, zato toliko bolj preseneča precej svobodna interpretacija pri nekaterih podrobnostih, ki pa vendarle niso neznačilne. Hribar je svojo razpravo zamejil med letnici 1945—1984, čeprav je na koncu segel v letošnje leto, vendar se je vsaj tam, kjer je hotel dati stvarjem večjo težo, držal časovnega okvira, ki ga je napovedal že z naslovom. Zato gre pri njem jemati najbrž za zvestobo shemi, ne za površnost, trditev, da je bilo posvetovanje slovenskih pisateljev v Cankarjevem domu (*Slovenski narod in slovenska kultura*) v decembru 1984, in ne, kot je v resnici bilo, 9. in 10. januarja letos. Kratka Hribarjeva ocena tega posvetovanja je nadvse značilna, saj kaže na pojav v naši publicistiki, ki je že sindromatičen, namreč: da sam počenjaš isto, kar drugim očitaš kot zlo. Da ne bi Hribarja nehote po svoje obnavljal, ga citiram dobesedno: »... naknadna reakcija Politike, zlasti v zvezi z nastopom »zamejskega« pisatelja Borisa Pahorja, je pokazala, da takšne heterogenosti, ki prestopa meje vnaprej določenih »okvirov« vladajoče ideologije, oblast v prihodnje ne bo tolerirala. Obenem so nekateri nastopajoči dokazali, da jim ne gre za narod kot narod, marveč za narod kot Nacijo*. S tega vidika, z vidika Nacije, naj bi bilo pričujoče posvetovanje s svojo heterogenostjo kajpada samo uvod v izoblikovanje

* Josip Vidmar je v imenu Nacije in Kulture zahteval atest (beri: vnaprejšnjo cenzuro) kulturnih proizvodov. Ciril Zlobec je proti heterogenosti pogledov na slovensko poezijo nastopil s stigmatom »janzenizem«, čeprav je iz kulturno-politične zgodovine povsem jasno, da janzenizem pripada oblasti in izhaja iz homogenosti, ne pa iz heterogene, tj. pluralistične avtonomnosti. Miloš Mikeln si je na posvetovanju *edini*